

ÇEVRE VE İKLİM ADALETİ ÇERÇEVESİNDE YERİNDEN EDİLME:
KAVRAMLAR, TARTIŞMALAR, VAKALAR

6/8

Hindistan, Chhattisgarh'da Kömür Madenleri Kaynaklı Yerinden Edilmeler

Hindistan, Çin'den sonra dünyanın en fazla kömür üreten ülkesi. 2021 yılında ülke genelinde çıkarılan toplam kömür miktarı 771 milyon ton.¹ 2022 yılı itibariyle iktidarda bulunan Modi hükümetinin 55 yeni kömür madeni açıp mevcut 193 madeni de genişleterek toplam kömür üretimini yıllık 1 milyar tona çıkarmayı planladığı kaydediliyor.² Hindistan hükümetinin ülke genelinde açmayı planladığı kömür madenleri hesaba katıldığında, dünyanın en büyük ikinci kömür üreticisi ülkesi olmaktan kolay kolay vazgeçmeyeceği öngörülebilir.³ Ülkede üretilip tüketilen kömürün iklim krizinin büyümesine yaptığı etki şüphesiz. Diğer yandan, kömür sektörü Hindistan'ın birçok bölgesinde bir dizi yıkıcı ekolojik ve sosyal tahribata, yoğun bir çevre adaletsizliğine yol açıyor. Hindistan genelindeki tüm kömür madenlerinin %93'ü, ekolojik tahribatın ve toprak kullanımı değişikliğinin had safhaya ulaştığı açık maden ocakları olarak işletiliyor. Bunun sonucunda ekosistemin ve biyolojik çeşitliliğin bozulması, ormansızlaşma, toprak ve suların kirlenmesi gibi birçok ekolojik tahribat sosyal ve ekonomik sorunla iç içe geçiyor. Kömür bölgelerinde yaşayanlar ev, arazi ve geçimliklerini kaybediyor, sağlıklı ve temiz çevrede yaşama haklarından mahrum kalıyorlar. Hindistan genelinde kömür sektörü nedeniyle birçok insan kısa vadede yerinden ediliyor; kalanların ise ortaya çıkan ekolojik ve sosyal tahribat nedeniyle orta ve uzun vadede yaşam alanları bozuluyor.

Sosyal ve ekolojik tahribatın en çok ve en yoğun olduğu bölgelerin başında ülkenin kömür rezervlerinin yaklaşık %70'inin bulunduğu Chhattisgarh, Jharkhand ve Odisha

eyaletleri geliyor. Kömür madenciliği faaliyetlerinin oldukça yoğun olduğu bu eyaletlerdeki nüfusun büyük çoğunluğunu yoksul; sağlık, eğitim ve diğer hizmetlere erişimi kısıtlı olan dezavantajlı gruplar oluşturuyor. Örneğin, Hindistan genelindeki toplam nüfusu 26 milyon olan Adivasi yerli halk topluluklarının yaklaşık dörtte birinin geleneksel yaşam alanları bu üç eyaletin sınırları içerisinde kalıyor. Adivasilerin hakları ve kültürel varlıkları her ne kadar kendilerine tanınan özel bir statü ile yasal olarak koruma altında olsa da fiiliyatta birçok ekonomik, sosyal ve kültürel adaletsizliğe maruz kalıyorlar. Bu durum onları kömür sektörünün neden olduğu sosyal ve ekolojik riskler karşısında oldukça kırılgan kılıyor. Ayrıca, bu eyaletlerde çok sayıda yoksul küçük çiftçi de ben-

zer biçimde kömür sektörü kaynaklı yerinden edilmelerden, yaşam alanı tahribatından ve ekolojik bozulmadan yüksek düzeyde etkileniyor. Chhattisgarh eyaletinin Korba bölgesinde Adivasilerin ve yoksul küçük çiftçilerin kısa ve uzun vadede maruz kaldığı doğrudan ve dolaylı yerinden edilmeler genel olarak kömür projelerinin neden olduğu çevresel ve sosyal adaletsizlikleri detaylarıyla gözler önüne seriyor.

Chhattisgarh eyaletindeki Korba bölgesi Hindistan'ın en büyük kömür üretim alanı. Hindistan'ın toplam kömür üretiminin %16'sı Korba'daki kömür madenlerinde gerçekleşiyor. Bölgede üretilen kömürün yaklaşık %95'i üç büyük açık ocak kömür madeninde –Gevra, Kusunda ve Dipka– çıkarılıyor. Geriye kalan %5'lik bölüm ise daha küçük ölçekli iki açık, sekiz kapalı ocakta üretiliyor. Korba'da kömür madenlerine ek olarak, toplam üretim kapasitesi 6428 MW'a ulaşan kömürlü termik santralleri ve kömür yıkama, depolama ve nakliye tesisleri de bulunuyor. Tüm bu kömür işletmeleri ve kömüre bağlı gelişen sanayi Korba bölgesinin GSYİH'sinin (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) %60'ını oluşturuyor.⁴

Korba aynı zamanda Hindistan'daki yoksulluğun en yoğun, refahın en düşük olduğu bölgelerden biri. Adivasilerin yoğun olduğu bölgedeki nüfusun %41'i yoksulluk sınırının altında yaşarken, çokboyutlu yoksullukla karşı karşıya olan %32'sinin eğitim, sağlık ve temel hizmetlere erişimi ya kısıtlı ya da hiç bulunmuyor.⁵ Bölgedeki nüfusun üçte ikisinin aylık geliri 10.000 rupinin (2022 yılı itibariyle yaklaşık 132 dolar) altında. Kırsal alanlardaki hanelerin sadece %7'sinin şebeke suyuna erişimi bulunurken, kentlerde bu oranın %32-55 aralığında olduğu tespit edilmiş. Yemek pişirmek için kullanılan enerjinin insan sağlığını doğrudan tehdit etmeyen kaynaklardan sağlandığı hanelerin oranı %35.⁶

Kömür sektörünün bölgedeki faaliyetleri bu yoksulluğu daha da derinleştiriyor. Dünyanın birçok yerindeki kömür bölgelerinde olduğu gibi Korba'da da kömür sektörü yerel ekonominin hâkimi konumunda. Ancak, kömür faaliyetlerinin bölgede yaşayanların refah ve gelir seviyelerini artıran bir etkisi olduğu söylenemez. Bölgede yaşayanların sadece %10'u gelirini kömür sektöründe düzenli olarak çalıştığı işlerden elde ediyor. Kömür sektörüne bağlı diğer enformel işler ise düşük ücretli, güvencesiz ve düzensiz çalışmayı gerektiriyor. Nüfusun büyük çoğunluğu geçimini ağırlıklı olarak tarım, ormancılık, balıkçılık gibi faaliyetlerden sağlıyor. Toprakların yaklaşık %20'si tarım arazisi olarak kullanılmakta; işgücünün %64'ü tarım sektöründe çiftçi, tarım işçisi vb. olarak

Küçük toprak sahipliğinin yaygın olduğu bölgedeki tarım alanlarının neredeyse hepsi “marjinal arazi” olarak tanımlanan 2 hektar veya daha küçük arazilerden oluşuyor.

çalışıyor. Kırdaki hanelerin %40'ı kendi topraklarının sahibi. Küçük toprak sahipliğinin yaygın olduğu bölgedeki tarım alanlarının neredeyse hepsi “marjinal arazi” olarak tanımlanan 2 hektar veya daha küçük arazilerden oluşuyor. Sulama ve teknoloji imkânlarının oldukça zayıf olduğu bölgede tarımdan elde edilen gelir çok düşük ve tarımsal aktivite kâr amaçlı olmaktan çok kendi kendine yetecek biçimde yapılıyor.⁷

Chhattisgarh'ın aynı zamanda oldukça zengin bir biyolojik çeşitliliği ve ekosistemi mevcut. Eyalet sınırları içerisindeki toprakların yaklaşık %45'i ormanlık alan. Ormanlık alanların yaklaşık %40'ı koruma altında. Bölgede toplam üç ulusal park, 11 yaban hayatı koruma sahası bulunuyor.⁸ Buralarda sağlanan orman ekosistemi hizmetleri bölgede yaşayanlar için önemli bir geçim kaynağı. Korba bölgesindeki hanelerin yaklaşık %44'ünün gelirlerinin bir kısmı ormancılık faaliyetlerine bağlı. Geleneksel yöntemlerle sürdürülmekte olan ormancılık faaliyetleri –tarımın yanı sıra– Adivasi yerli halk topluluklarının da ana gelir kaynaklarından biri. Öte yandan, ormancılık faaliyetlerinin mevsimsel olması nedeniyle bu hanelerin çoğunluğu farklı işlerden gelir elde etmek zorunda. Kömür sektörünün orman alanlarını ve ekosistemi tahrip etmesi başta yerli halk toplulukları olmak üzere bölgede yaşayanların geçimliklerini kaybetmelerine neden oluyor. Yerel ekonomiye katkısı oldukça sınırlı olan kömür sektörü toprak, ormanlar ve su kaynaklarında yol açtığı tahribat ve kirlilik nedeniyle geçim kaynaklarını yok ederek içinden çıkılamayan bir yoksulluğa yol açıyor.⁹

Kömür madenlerinin neden olduğu adaletsizliklerin başında yerinden edilmeler yoluyla yerli halk topluluklarının ve küçük çiftçilerin topraklarını ve evlerini kaybetmeleri geliyor. Bölgenin en önemli kömür madenlerinden Kusmunda bu durumun en çarpıcı örneklerinden biri. Korba bölgesindeki en büyük ikinci kömür madeni olan Kusmunda'nın yılda 50 milyon metrik ton (Mt) üretim kapasitesi var. Ülke genelindeki kömürcülük faaliyetlerinin yaklaşık %80'inini, dünyanın en büyük kömür madencilik ve işleme şirketi olan kamu işletmesi Hindistan Kömür Firması'nın (CIL) bünyesindeki South Eastern Coalfields Limited (SECL) şirketi işletiyor. 1977 yılında yıllık 10 Mt

kapasite ile üretime başlayan açık ocak kömür madeni kademeler hâlinde genişleyerek bugün Hindistan'ın en büyük maden şirketlerinden biri hâline geldi. Madenin her genişleme aşaması bölgedeki çevre adaletsizliklerine ve yerinden edilmelere yenilerini ekledi.

Kusmunda madenin ilk kapasite artırımı 2009 yılında gerçekleşti. Yıllık üretim kapasitesinin 15 Mt'ye çıkarılması hedefiyle maden sahası genişletildi; 3600 civarında kişinin yaşadığı beş köyün (Risdi, Sonpuri, Pali, Padania ve Jatraj) arazileri istimlak edildi. 2014 yılında yıllık kapasitesini maden sahasını genişletmeye gitmeden 18,75 Mt'ye çıkaran şirket, yine aynı yıl kapasitesini yıllık 62,5 Mt'ye yükseltme girişiminde bulundu. Maden sahasına dahil edilmesi planlanan 1127 hektar genişliğindeki alanda, yaklaşık 13 bin kişinin yaşadığı beş köy de bulunmaktaydı. Buna karşılık, köylüler bölgedeki diğer iki büyük kömür madeni Gevra ve Dipka'daki genişleme girişimlerini de durdurmak üzere harekete geçip protestolarına başladılar. Ancak bölge halkının tüm itirazlarına rağmen, Kusmunda kömür madenin kapasitesi 2016 yılında hükümetin izni ile yıllık 26 Mt'ye çıkarıldı. Yerel halkın protestoları devam ederken şirket 2017 yılında kapasite artırımı için bir başvuru daha yaptı. Hükümet madenin üretim kapasitesinin yıllık 62,5

HİNDİSTAN'DAKİ YERİNDEN EDİLMELERE KARŞI YASAL DÜZENLEMELER

Hindistan hukuk sisteminde hem yerli halkların hakları için hem yerinden edilmeler kaynaklı haksızlıkları önlemeye yönelik hem de koruma altındaki toprakların kalkınma projeleri nedeniyle tahrip olmasına karşı birçok kanun bulunuyor. Bu kanunların bazıları şöyle:¹

→ 2013 yılına kadar yürürlükte olan Arazi İstimlak Kanunu genel ve muğlak bir "kamu yararı" tanımına dayanırken, yerinden edilenlerin haklarını korumaya yönelik ya da projelerden etkilenecek grupların karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak maddeler içermiyordu. Milyonlarca kişinin yerinden edilmesine ve karşılığında hasar ve kayıplarını giderecek herhangi bir tazminat alamamasına yol açan bu kanun 2014 yılında yenilendi. Arazi İstimlak, Rehabilitasyonu ve Yeniden Yerleştirmelerde Adil Tazminat ve Şeffaflık Kanunu (LARR) ismini alan kanunun yenilenen hâline göre büyük kalkınma projeleri için arazi istimlaklarında yerel nüfusun görüş ve rızasının alınması, projelerin öncesinde sosyal etki değerlendirmesinin yapılması zorunlu kılındı.

→ Yerli halkların haklarını korumaya yönelik olarak çıkarılan 1996 tarihli PESA'ya göre, koruma

altındaki yerli halk topluluklarının yaşadıkları yerlerde kalkınma projeleri veya diğer nedenlerle arazi edinilmesi için Hindistan Anayasası'nda tanınan seçimle belirlenen temsilcilerden oluşan köy meclislerine (*gram panchayat*) danışılması gerekiyor.

→ 1989 yılında çıkarılan, 2016 yılında iyileştirilen Koruma Altındaki Kastlara ve Koruma Altındaki Topluluklara Yönelik Mezalimi Önleme Kanunu yerli halkların kanunsuz biçimde topraksızlaştırılmasına karşı hapis cezası getirdi.

→ 1989 tarihli Çevre Koruma Kanunu, büyük sanayi ve kalkınma projeleri için ÇED'i zorunlu kılıyor.

→ 2006 yılında yürürlüğe konan FRA, Adivasi yerli haklarının geleneksel yaşam alanları olan ormanlarda hem bireysel hem topluluk haklarını tanıyor. Kanun ile köylerde yaşayan tüm yetişkinlerin katılımına açık *gram sabha* isimli köy forumlarına orman kaynaklarının kullanımı hakkında kararları almalarında merkezi rol veriliyor.

1- Amnesty International (2016, 13 Temmuz). *India: When land is lost, do we eat coal? Coal mining and violations of Adivasi rights in India*. <https://www.amnesty.org/en/documents/asa20/4391/2016/en/> (Erişim tarihi: 31.7.2022)

Mt'ye kadar çıkarılması talebini 2018 yılında onayladı; Hindistan Çevre Bakanlığı made-nin genişleyerek 30 yıl daha işletilmesi için karar aldı.¹⁰

Kusmunda kömür madeninin yıllara yayılan genişleme süreci boyunca, yerli halk toplulukları ve küçük köylüleri yerinden edilmelere ve geçimliklerini kaybetmelerine karşı koruyan ulusal düzeyde bir dizi yasal düzenleme ve onaylanmış uluslararası anlaşmalar bulunmasına rağmen, Hindistan hükümetinin ve maden şirketinin bu yasal düzenlemeleri hayata geçirmemesi ve eksik uygulaması sonucunda sayıları binlerle ifade edilen kişi yerlerinden, topraklarından edildi ve çevre adaletsizliklerine maruz kaldı. Kusmunda kömür madeninin tüm genişleme süreci sonucunda, bölgedeki 17 köyde yaşayan 9200 civarında hanenin arazilerinin ellerinden alınması, geçimliklerini kaybetmesi, işsiz kalması,

yaşam alanlarının tahrip olması, hava, su ve toprak kirliliğine maruz kalması gibi çeşitli adaletsizliklerden doğrudan etkilendiği tahmin ediliyor. Adivasilerden madenin olduğu bölgede yüzyıllardır yaşayan Kavar, Gond, Rathia ve Agaria topluluklarının ve küçük köylülerinin kömür madeninin genişlemesi süreci boyunca katılım, tanınma ve bölüşüm adaleti bakımından ortak olarak karşı karşıya kaldıkları –dünyanın birçok yerindeki kömür bölgelerinde benzerlerine rastlandığı gibi– sorunlar şöyle sıralanıyor:¹¹

- Proje değerlendirme toplantılarının yeri, zamanı ve içeriği hakkında yerel halkın doğrudan bilgilendirilmemesi ve *gram sabha* (köy forumu) sistemine bağlı olarak yasalarda öngörüldüğü gibi herkesin katılımına açık olması için gerekli şartların sağlanmaması,
- Toplantıların uzak mekânlarda düzenlenmesi nedeniyle yerel halkın erişiminin olmaması, katılımın kısıtlı kalması,
- Toplantılarda madeni genişletme projesi hakkında yetersiz ve eksik bilgi verilmesi,
- Tanınan yasal düzenlemelere uygun olarak köylerin kendi inisiyatifleriyle düzenledikleri *gram sabha*'ların tanınmaması; bunun yerine yerel idarenin proje onayı almak amacıyla kendisinin ayrıca köy toplantıları düzenlemesi örneğinde olduğu gibi, katılımcı mekanizmaların esnek ve usulsüz biçimde işletilmesi,
- Arazi alımları, tazminat ve rehabilitasyon hakkında detaylı bilgilendirmenin yapılmaması; taahhütlerin yerine getirileceğine dair güvencelerin verilmemesi,
- Topraksız köylülerin yerinden edilmeler sonucunda uğradıkları hasarı karşılamaya yönelik bir programın bulunmaması; yeniden yerleştirme programlarına dahil edilmemeleri ve kendilerine tazminat ödenmemesi,
- Maden çalışmaları sırasında dinamit kullanımı sonucunda meydana gelen ses kirliliği ve evlerin zarar görmesi şikâyetlerinin dikkate alınmaması,
- Kapsayıcılığı sınırlı olan toplantılara katılabilenlerin topraklarının satın alınması ve yerel halkın geriye kalanının bu uygulamadan yararlandırılmaması,
- Yeniden yerleştirme, rehabilitasyon, tazminat gibi konular hakkındaki endişe, şikâyet, talep ve ihtiyaçlarının tutanaklara geçmemesi, değerlendirmeye alınmaması,
- Yerel halka arazilerinin kömür madeni kullanımına verilmek üzere alınacağı bilgisinin verilmemesi,
- CIL ve SECL'in hukuki alandaki boşluk ve çelişkileri kullanarak Panchayat Kanunu (PESA) gibi *gram sabha*'ların onayını şart koşan yasalar yerine, yerinden edilmeler sırasında insan hakkı ihlallerini engelleyici hükümler içermeyen Kömür Yatağı Alanlar Kanunu'na referans vererek hareket etmesi,

- ÇED çalışmalarının sonuçlarının ve özetinin yerel halk ile paylaşılmaması,
- ÇED'in yanı sıra sosyal etki değerlendirme çalışmalarının da yapılmaması,
- Madenlerin neden olduğu kirlilik ve diğer tahribatın kümülatif etki değerlendirmesinin yapılmaması.

Kusmunda madenin kuzeyinde bulunan Barkuta Köyü'nde meydana gelen kömür madencilikinin Korba'da (ve dünyada kömür üretiminin yapıldığı birçok yerde) neden olduğu yerinden edilme süreçlerini anlatan bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Merkezi hükümet 1979 yılında SECL şirketinin kullanımına sunmak üzere Barkuta Köyü'nün topraklarına el koydu. Ancak birkaç yıl boyunca el konan arazilerde kömür üretimi faaliyetine geçilmedi; köylülerin evlerinde kalmalarına izin verildi. SECL ancak 1994 yılında köylülere evleri ve diğer mülkleri için, 1996 yılında ise arazileri için tazminat ödemeye başladı. SECL'nin verdiği tazminat bir defaya mahsus nakdi ödeme, yaklaşık 6 km ötede kurulan rehabilitasyon alanındaki az miktarda arazi ve kömür madeninde iş olanağından oluşuyordu. Barkuta'da yaşayanların çoğu rehabilitasyon alanına veya civardaki diğer köylere göç ettiler. Geride kalan 35 hanede yaşayanlar ise madende kendilerine söz verilen işleri alabilmek için beklemeye koyuldu. SECL kömür madenindeki işlerin niteliğini ileri sürerek her haneden sadece bir erkeğe iş verebileceğini söylerken, kadınların madende çalışma imkânı bulunmuyordu. Derin bir yoksulluk içinde Barkuta Köyü'nde yaşamaya devam edenler, topraklarını teminat göstererek borçlanma, kredi alma ya da topraklarını satarak gelir elde etme gibi imkânlardan da mahrumdu. SECL şirketinin kayıtlarına göre süreç boyunca toplam 187 hanenin arazilerine el konurken, 45 kişi madende işe alındı. 21 Mart 2013'te Barkuta Köyü'nde yaşamaya devam edenlere beş gün içerisinde evlerini boşaltmaları için tebligat gönderildi. İş bulmak, ürünlerini kaldırmak için zaman isteyen, yaşam koşullarının iyileştirilmesini talep eden köylülerin yetkililerle görüşmeleri sonucunda yıkım gerçekleşmedi. Aynı yılın aralık ayında, bu defa yedi gün içerisinde evlerini boşaltmaları yönünde tebligat alan köylülere şirket yetkilileri tazminatlarının ödendiği ve kendileriyle ilgili rehabilitasyon çalışmalarının tamamlandığını bildirdi. Köylüler SECL şirketinin yıldırma taktiği olarak hanelerinin elektrik ve suyunu kestiğini ileri sürerken, köydeki 17 ev ve okul Şubat 2014'te önceden bildirilmeksizin yıkıldı. Ailelerin çoğu yakınlardaki Pali, Sonpuri ve Padania köylerine göç etti. Ancak bu köyler de madenin bir sonraki genişleme alanında kalıyordu.

Zengin bir ormanlık alanı olan Chhattisgarh eyaletindeki bir başka kömür madeni projesi de ülkenin geriye kalan az sayıdaki yoğun ve bölünmemiş ormanlarından biri

olan Hasdeo Arand'ı tehdit ediyor. Chhattisgarh eyaletinin kuzeyine uzanan oldukça zengin bir biyolojik çeşitliliği ve hassas bir ekosistemi olan Hasdeo Arand Ormanı'nın civarında ve içerisinde Choita, Parsa East ve Kete Basan (PEKB) isimli iki kömür madeni işletmesinin yapımına 2006 yılında izin verildi. 2010 yılında Hindistan hükümeti Hasdeo Arand'ı madencilik için "girişi yasak" bölge ilan etti, ama bu karar kömür projelerinin sonunu getirmede.¹² Kamu işletmesi Rajasthan Rajya Vidyut Utpadan Nigam'ın (RRVUNL) sahibi olduğu ve alt yüklenici olarak Adani şirketinin işlettiği, yıllık 15 milyon ton üretim kapasitesi olan ve yaklaşık %80'i ormanlık alan olmak üzere, toplam 1878 kilometrekareye yayılan PEKB madenleri 2013 yılında açıldı. Prakash Industries'in işlettiği, yıllık 1 milyon ton üretim kapasitesi olan Chotia I ve II kömür madeni ocakları da 2015 yılında üretime başladı.¹³ Sırada bölgede belirlenmiş toplam 24 noktadaki kömür rezervlerinin çıkarılması projeleri bekliyor.

Hasdeo Arand, 450 civarında fauna ve flora türünün habitatı. Aynı zamanda bu orman Adivasi topluluklarından (Gond, Oraon, Lohar, Kunwar ve diğer) yaklaşık 20 bin yerlinin ve orman köylüsünün de yaşam yeri. Kömür maden sahalarının açılması ile ulaşım, nakliye için gerekli yollar gibi altyapı inşaatı, ekosistemin büyük ölçüde tah-

Orman aynı zamanda bölgedeki yerli halkın kutsal saydığı bir alan. Kömür madeninin Hasdeo Arand'da neden olacağı tahribat sonucunda yerli halkların kültürel varlığı da tehlike altında olacak.

rip edilmesiyle sonuçlanan yoğun bir ormansızlaşma ve orman bölünmesine neden oluyor.¹⁴ Sadece PEKB madeninin yaşam döngüsü boyunca 370 bin civarında ağacın kesilmesine neden olacağı hesap ediliyor. Toprak kullanımı ve niteliğindeki değişiklik bölgedeki tarım faaliyetlerini de tehlike altında bırakıyor. Bu da yaşamlarını ormancılık faaliyetlerine bağlı olarak devam ettiren yerel halkın gıda, ilaç ve geçimlik kaynaklarını kaybetmesi anlamına geliyor. Orman aynı zamanda bölgedeki yerli halkın kutsal saydığı bir alan. Kömür madeninin Hasdeo Arand'da yol açacağı tahribat sonucunda yerli halkların kültürel varlığı da tehlike altında olacak.¹⁵

Madenler nedeniyle yerinden edilmeler de gündemde. Örneğin, yine PEKB madeninin genişlemesiyle beraber maden alanında kalan ve daha önce bir bölümü istimlak edilen Hariharpur Köyü'nün tamamının taşınması planlanıyor. Kömür madenlerinin yıkıcı sonuçlarının daha geniş bir bölgeyi de etkilemesi bekleniyor. Bölgedeki nehir ve diğer su kaynaklarının tahribatı, su varlığının azalması ve suların kirlenmesi nedeniyle Hasdeo Arand'ın ötesindeki yerlerde, başta pirinç üretimi olmak üzere tarımsal faaliyetlerin olumsuz etkilenmesi ve büyük bir nüfusun su ihtiyacının karşılanamaması sözkonusu.¹⁶

Yukarıda saydığımız tüm bu risklerle karşı karşıya olan yerli topluluklar ve köylüler uzun süredir mobilize olmuş durumda; protestolarını halen sürdürüyorlar. Projeye karşı bölgedeki ilk kitlesel direniş, *gram sabha*'ların onayının alınmaması üzerine, toplam 17 köyde yaşayan binlerce kişinin harekete geçmesiyle 2014 yılında başladı. Kömür madenlerinin açılmasına karşı direnen köylüler, FRA (Orman Hakları Kanunu) ve PESA olarak anılan yasalarda kendilerine tanınan haklarının çiğnendiğini altı maddelik bir deklarasyonla ilan ettiler.¹⁷ Sonrasında hukuki alanda mücadeleyle beraber imza toplama gibi konvansiyonel eylemler de düzenlemeye başladılar. 2019 yılında 75 gün süren oturma eylemi, 2021 yılında 30 köy sakininin Gandi'nin ünlü Tuz Yürüyüşü'nden aldıkları ilhamla gerçekleştirdikleri, eyaletin başkenti Raipur'da biten ve on gün süren 330 kilometrelik yürüyüş de yerel halkın düzenlediği protestolar arasında.

Hasdeo Arand Orman'nın kömür
madenciligi'ne açılmasına karşı
yapılan protesto yürüyüşünden.
Fotograf: Twitter/@SHasdeo

Yasalarca tanımlanmış katılımcılık mekanizması *gram sabha*'ların yapılmaması, maden açma ve genişletme konusunda rızalarının alınmaması, köylerinin ve topraklarının ellerinden alınması gibi adaletsizliklere karşı çıkan yerel halkın başlıca talebi Hasdeo Arand'daki tüm kömür projelerinin iptal edilmesi.¹⁸ Öte yandan Hasdeo Arand aktivistleri, yetkililerin talepleri görmezden gelmesi, özellikle kadınlara yönelik güvenlik güçlerinin uyguladığı şiddet ve cinsel istismar, tutuklama ve gözaltılar gibi birçok engel ve baskıya maruz kalıyor.¹⁹ Özetle, kömür madeni projelerinin riskleri bölgedeki yerli halk topluluklarının ve köylülerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarını tüm itirazlarına karşı tehdit etmeye devam ediyor.

Yetkililer, yerel halkın karşı durmasına bağlı olarak Gram Sabha'ları proje izni vermeye ikna edemeyince, kapalı kapılar ardında bir toplantı yaparak köylerin liderlerine sahte rıza belgeleri imzalamaları için baskı yaptı. Biz bu adaletsizliği protesto ediyoruz.

Çiftçi, Sahli Köyü, Chhattisgarh²⁰